

วรรณพงษ์ ดุรงค์เวโรจน์. อิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจในการลดความยากจนในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 8 ฉบับพิเศษ ตุลาคม 2560 อาชีญน: แรงงานกับการพัฒนา ISBN 2228-8244 หน้า 59-77

[หน้าแรก](#) [เพื่อวันนี้ TCI](#) » [ฐานข้อมูล TCI](#) » [ค่า TJIF](#) [การประเมิน/อัมรน](#) » [งานวิจัยของ TCI](#) » [เกณฑ์คุณภาพวารสาร](#) » [ผลกระทบทางกฎหมาย](#) [FAQ](#)

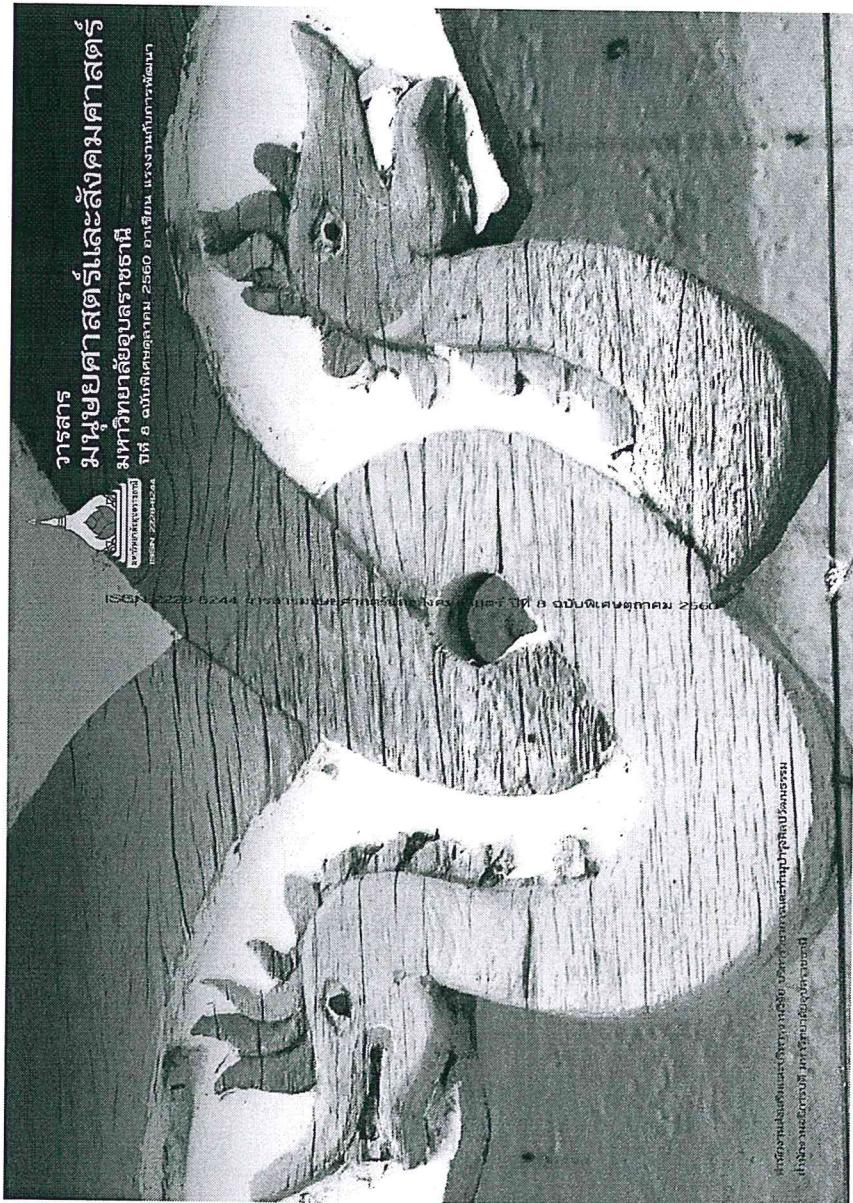
ผลการประเมินคุณภาพวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI

โปรดระบุหมายเลข ISSN หรือชื่อของวารสารที่ต้องการทราบผลประเมิน:

ลำดับ	ชื่อวารสาร	ISSN	เจ้าของ	จัดอยู่ในวารสาร กลุ่มที่	สาขา
1	วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	2228-8244	สำนักงานส่งเสริม บริหารงานวิจัย บริการวิชาการ และท่านบ่าธุรก ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี	1	มนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์

[Back to top](#)

ວາງສາດ
ມີຫຼຸດຫຍາສອງອັນຈຽດ
ມະນຸຍາສຕ່າລົງແລະລົງລົມຄາລັງ

ພູມ
ກຳເຊີຍ

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

໨

อิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจในการลดความยากจนในกลุ่มประเทศ กำลังพัฒนา

The Effects of Economic Development in Poverty Reduction in the Developing Countries

วรรณพงษ์ ดุงค่าวโรจน์

อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนา คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Email: wannaphongd@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และทิศทางของความยากจน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทยกำลังพัฒนา และประมาณค่าความยึดหยุ่นของความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจโดย ระเบียบวิธี วิจัยคือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการประมาณค่าอิทธิพลต่อการลดความยากจนด้วยสมการล็อกเชิงเส้น ประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด

จากการบันการศึกษาวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพพบว่า ทวีปแอฟริกาใต้ ละ讶ราตะวันออกกลาง และอเมริกาเหนือ ประสบความสำเร็จในการลดอัตราความยากจน สำหรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจพบว่า ทวีปยุโรปมีการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวสูงที่สุดระหว่างปี ค.ศ. 2003 - 2012 สำหรับการพัฒนามนุษย์พบว่า ทวีปแอเซียมีการเพิ่มขึ้นของดัชนีการพัฒนามนุษย์มากที่สุดระหว่างปี ค.ศ. 1980 - 2012 สำหรับการประมาณค่าอิทธิพลของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจในการลดความยากจน พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจมีอิทธิพลทางบวกในการลดความยากจนมากกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงความสมบูรณ์ของสุขภาพและการมีการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถแนะนำแนวทางสำหรับการออกแบบนโยบายด้านการพัฒนาในอนาคตให้เป็นแบบองค์รวมให้กับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมรายได้ การศึกษา และสุขภาพไปพร้อมกัน

คำสำคัญ : ความยากจน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจ

Abstract

The purposes of this research are to study the situations and trends of poverty, economic growth, and economic development in the developing countries, and to estimate the

economic growth and economic development elasticity of poverty. Research methodologies include the descriptive analysis and the estimation of impacts on poverty using the log-log model estimating parameter by ordinary least squares.

According to qualitative analysis, it is found that Sub-Saharan Africa, the Middle East, and the North America have the most successful in reducing poverty. For economic growth, the developing Europe has the highest increase in per capita Gross Domestic Product between 2003 - 2012. For human development, Asia has the highest growth in the Human Development Index between 1980 - 2012. For estimating the effects of economic growth and economic development in reducing poverty, it is revealed that economic development has more positive impact than economic growth on poverty reduction which is indicated that the level of citizen's living standard does not depend merely on income but also the fitness of health and the primary education. The result from this study is able to suggest the future development policy to be more holistic among the developing countries which considerably gives an attention to income, health, and education simultaneously.

Keywords: Poverty, Economic growth, Economic development

บทนำ

ปัญหาความยากจนในประเทศกำลังพัฒนา (Developing Countries) ยังคงเด่นชัดอยู่ในปัจจุบันแม้จะประสบความสำเร็จในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเข้าใกล้ประเทศที่พัฒนาแล้ว (Developed Countries) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศถูกเสนอโดย Kuznet (1955) เป็นตัวชี้วัดแสดงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยวัดจากปริมาณหรือมูลค่าสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในประเทศอย่างไรก็ตาม การใช้ดัชนีดังกล่าวถูกมองว่าไม่อาจแสดงลักษณะของการพัฒนาอย่างแท้จริง Sen (1983) กล่าวว่าการพิจารณาเฉพาะรายได้รวมของประเทศเป็นการมองข้ามส่วนสำคัญของการพัฒนา รวมถึง Meier and Rauch (2005) ที่ให้เหตุผลว่ารายได้ประชาชาติต่อหัวสามารถปิดบังความแตกต่างของรายได้ในภูมิภาคต่างๆ ภายในประเทศได้ นอกจากนั้นตัวชี้วัดดังกล่าวไม่สะท้อนถึงความกินดีอยู่ดีในแต่ละบุคคล ไม่แสดงผลของการกระจายรายได้ไม่คำนึงเรื่องสิ่งแวดล้อม และไม่อาจคาดหวังผลในเชิงบวกต่อระบบเศรษฐกิจได้ (Stiglitz, 2009)

ทั้งนี้ การประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจที่เป็นตัวเงินทำให้เกิดความคาดหวังว่าตัวชี้วัดดังกล่าวจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาความยากจน การลดความยากจนเป็นหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาของสหประชาชาติ (The Millennium Goals) สำหรับการวัดความยากจนนั้น ในปี ค.ศ. 1965 Orshansky ได้คิดคันเครื่องมือที่ใช้วัดความยากจนที่เรียกว่าเส้นความยากจน (Poverty Threshold) เป็นการวัดความยากจนโดยวัดจากการบริโภคอาหาร และงานวิจัยดังกล่าวถูกพัฒนาต่อโดยงานของ

ธนาคารโลกในปี ค.ศ. 1993 โดย Squire จันกรหงส์ ถึง Ferreira, Leite, and Ravallion ในปี ค.ศ. 2009 ทั้งนี้ เส้นความยากจนจำเป็นที่จะต้องมีการปรับให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของประชากรอยู่เสมอ เพื่อให้อัตราความยากจนสามารถสะท้อนลักษณะของความยากจนออกได้อย่างถูกต้อง (Jolliffe and Prydz, 2015; Kakwani and Son, 2016) สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย เส้นความยากจนถูกจัดทำขึ้นครั้งแรกโดย เมธี ครองแก้ว และ จินตนา เชิญศิริ ในปี พ.ศ. 2518 ตามมาด้วย เมธี ครองแก้ว และ ปราณี ทินกร (2528) และเรื่องของความยากจนได้ถูกให้ความสำคัญมาตลอดระยะเวลา 40 ปี จนกรหงส์ ปวิตราก ภิลพัตร ในปี พ.ศ. 2555 สำหรับการนิยามความหมายของความยากจน สมชัย จิตสุชน และ เทียนสว่าง ธรรมวนิช (2545) อธิบายว่า การวัดความยากโดยทั่วไปจะเป็นการวัดความยากจนสมบูรณ์ซึ่งเป็นความยากจนที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเป็นอยู่ของบุคคล ในขณะที่ความยากจนโดยเปรียบเทียบจะขึ้นอยู่กับฐานะของบุคคลอื่น โดยบุคคลจะรู้สึกว่าขาดแคลนหากไม่สามารถบริโภคในสิ่งที่ผู้อื่นมี นอกเหนือจากการวัดการทำงานของระบบเศรษฐกิจด้วยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศแล้ว สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาติ (UNDP) ได้มีการจัดทำดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) ขึ้นในปี ค.ศ. 1991 โดยรวมเอาดัชนีที่สามารถแสดงลักษณะของการพัฒนาเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้ประชาชาติ อายุคาดหวังเฉลี่ย และการศึกษา พบว่าทุกทวีปมีการเพิ่มขึ้นของดัชนีการพัฒนามนุษย์ตลอดช่วงระยะเวลา 30 ปี ทั้งนี้ ยังคงมีบางทวีปที่ค่าเฉลี่ยของดัชนีดังกล่าวอยู่กว่าค่าเฉลี่ยทั่วไป ได้แก่ ทวีปแอฟริกาใต้สหราชอาณาจักร เอเชียใต้ อาหรับ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และทวีปที่มีการเพิ่มขึ้นของการพัฒนามนุษย์มากที่สุดคือทวีปเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก

ถึงแม้รายได้ต่อหัวของประชาชนจะกล้ายเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดพื้นฐานทางด้านการพัฒนาและถูกคาดหวังให้มีคุณภาพมากเพียงพอที่จะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนซึ่งหมายถึง คุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่ามาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยอื่นพบว่ามีความสำคัญไม่แพ้กัน ไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษาและสุขภาพแรงงาน ซึ่งเป็นเรื่องของทุนมนุษย์ แรงงานที่มีสุขภาพดีและมีระดับการศึกษาที่เหมาะสมสามารถทำงานได้อย่างมีผลิตภาพ นำไปสู่ความสามารถในการเลือกงานซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับรายได้ที่จะเพิ่มมากขึ้น นำไปสู่การออมและการลงทุนเพื่อพัฒนาตนเองและครอบครัว ซึ่งมีส่วนช่วยในการออกจากวงจรความยากจน (Vicious cycle) ได้ สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้น ในทางเศรษฐศาสตร์เรียกความสัมพันธ์ดังกล่าวว่า Economic Growth Elasticity of Poverty (GEP) ซึ่งเป็นการอธิบายอิทธิพลของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการลดปัญหาความยากจน งานวิจัยที่คำนวณค่า GEP ออกแบบต้นด้วย Squire (1993) และ Ravallion and Chen (1996) ซึ่งในสมัยนั้น มีการใช้อัตราความยากจนที่วัดด้วยเส้นความยากจนสากลที่ 1 และ 2 ของลาร์ส หาร์ต์ต่อวันมาเป็นตัวแปรตาม และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมาเป็นตัวแปรต้น ต่อมาได้มีการนำความเหลื่อมล้ำทางรายได้เข้ามาร่วมอยู่ในแบบจำลองด้วย เช่น งานวิจัยของ Ravallion (2001) และ Jamal (2006) เป็นต้น

นอกจากนี้ แบบจำลองดังกล่าวบ่งบอกพัฒนาในอีกหลากหลายรูปแบบ เช่น งานวิจัยของ Takeda (2009) ได้เปรียบเทียบค่าความยึดหยุ่นของความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยแยกระยะเวลาห่วงก่อนและหลังการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในประเทศไทยและ Perrotta (2007) นำโครงสร้างสถาบันการเมืองเข้ามาพิจารณา อย่างไรก็ตาม มีงานศึกษาจำนวนมากที่พบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างการค้าระหว่างประเทศกับความยากจน เช่น งานของ Goff and Singh (2013) และ Pradhan and Mahesh (2014) เป็นต้น สำหรับตัวชี้วัดทางด้านความยากจน นอกเหนือจากการใช้อัตราความยากจนแล้ว ได้มีงานวิจัยที่ใช้ช่องว่างความยากจน (Poverty Gap) ซึ่งสะท้อนมิติของ การหลุดพ้นความยากจนโดยแสดงออกมาในรูปของความแตกต่างระหว่างรายได้ที่แท้จริงกับเส้นความยากจน เช่น งานวิจัยของ Ferreira, Leite, and Ravallion (2007) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การประมาณดังกล่าวมีข้อจำกัดทางด้านข้อมูลความยากจนที่ไม่ต่อเนื่องมากพอ จึงทำให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีทางเศรษฐกิจ จึงได้มีแนวคิดที่คำนวนค่าดังกล่าวจากการคำนวนโดยตรง ประยุกต์จากการคำนวนความยึดหยุ่นของอุปสงค์ที่มีต่อราคา เช่น Adigun, Awoyemi, and Omonona (2011), Ram (2012) และวรรณพงษ์ ดุรงค์เวโรจน์ (2558) ซึ่งนับเป็นว่า เป็นความก้าวหน้าของงานวิจัยในสาขาเศรษฐศาสตร์ด้านความยากจน อย่างไรก็ตาม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ยังคงเป็นแบบจำลองทางเศรษฐกิจมิตรเนื่องจากมีข้อมูลมากเพียงพอ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ แนวโน้ม และทิศทางของความยากจน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ ทั่วโลก โดยแบ่งประเทศกำลังพัฒนาออกเป็น 4 ทวีป ประกอบด้วย ทวีปเอเชีย ทวีปยุโรป ทวีปละติน อเมริกา และทวีปออฟริกา ได้สะอาด ตะวันออกกลาง และอเมริกาเหนือ และยังมุ่งค้นหาและเปรียบเทียบค่าความยึดหยุ่นของความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศดังกล่าวเพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human - Centered Economic Development) งานวิจัยชิ้นนี้ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยในอดีตที่มักสนใจความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนกับรายได้ต่อหัวหรือองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เช่น การส่งออก และการลงทุน เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและมีความแม่นยำ เช่น 1) ความยากจน มีตัวชี้วัดคือ อัตราความยากจนที่วัดโดยเส้นความยากจนสากระดับที่ 1.25 ตลอด Lar's หรือต่อวัน 2) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีตัวชี้วัดคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัว ซึ่งทั้งข้อ 1) และ 2) ทำการรวบรวมจากฐานข้อมูลของธนาคารโลก และ 3) การพัฒนาเศรษฐกิจ มีตัวชี้วัดคือ ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (HDI) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจขององค์กรระหว่างประเทศ เช่น UNDP การศึกษานี้มุ่งศึกษาประเทศกำลังพัฒนาทุกประเทศ

ทั่วโลก โดยอาศัยคำนิยามประเทคโนโลยีกำลังพัฒนาตาม World Bank (n.d.) ซึ่งระบุว่าประเทศกำลังพัฒนาคือประเทศรายได้ต่ำและประเทศรายได้ปานกลาง ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มประเทศออกเป็น 4 ทวีป ได้แก่ 1) ทวีปเอเชีย 2) ทวีปยุโรป 3) ทวีปلاتินومericia และ 4) ทวีปแอฟริกาได้สะอาดรา ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือ อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดทางด้านความสมบูรณ์ในความต่อเนื่องของข้อมูลระหว่างปี ค.ศ. 1990 - 2012 ทำให้มีจำนวนประเทศที่ศึกษาทั้งสิ้น 51 ประเทศ มีรายละเอียดคือ ทวีปเอเชียที่ทำการศึกษามีจำนวน 11 ประเทศ ประกอบด้วย บังคลาเทศ กัมพูชา จีน อินเดีย อินโดนีเซีย สาธารณรัฐคีร์กีซสถาน ปากีสถาน พิลิปปินส์ ศรีลังกา ไทย และเวียดนาม รวมกันมี 129 ตัวอย่าง ทวีปยุโรปที่ทำการศึกษามีจำนวน 14 ประเทศ ซึ่งล้วนเป็นประเทศกำลังพัฒนาทั้งสิ้น ประกอบด้วย อัลบานี อาร์มเนีย เบลารัส โครเอเชีย สังกัดาร์ คาซัคสถาน ลัตเวีย ลิทัวเนีย โปแลนด์ โรมาเนีย รัสเซีย สโลวาเกีย ตุรกี และยูเครน รวมกันมี 189 ตัวอย่าง ทวีปلاتินومericia ที่ทำการศึกษามีจำนวน 13 ประเทศ ประกอบด้วย โบลิเวีย บราซิล ชิลี โคลัมเบีย เอกวาดอร์ เอลซัล瓦ดอร์ กัวเตมาลา ฮอนดูรัส ปานามา ปารากวัย เปรู อุรุกวัย และเวนซุเอลา รวมกันมี 210 ตัวอย่าง และประเทศในทวีปแอฟริกาได้สะอาดรา, ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือ ที่ทำการศึกษามีจำนวน 13 ประเทศ ประกอบด้วย อียิปต์ เอธิโอเปีย มาดากัสการ์ มาริทาเนีย เม็กซิโก รวันดา เชเนกัล แอฟริกาใต้ แทนซาเนีย โตโก ตูนิเซีย ยูกันดา และแซมเบีย รวมกันมี 105 ตัวอย่าง

ระเบียบวิธีวิจัยประกอบด้วยกัน 2 วิธี ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Descriptive Analysis) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ ทิศทาง และแนวโน้มของตัวแปรที่สนใจทั้งสาม และการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ เพื่อค้นหาค่าความยึดหยุ่นของความยากจนต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจะอธิบายผลการศึกษาด้วยข้อมูล และอัตราการเปลี่ยนแปลงในด้านทั้งสาม การวิเคราะห์เชิงประจักษ์จะใช้แบบจำลองทดสอบโดย โดยการศึกษาจะแยกเป็นรายทวีป ข้อมูลที่ทำการศึกษาจำเป็นที่จะต้องทดสอบความนิ่งก่อนโดยข้อมูลมีลักษณะเป็นข้อมูลพานิลแบบไม่สมดุล (Unbalanced Panel Data) ทำให้การทดสอบความนิ่งจะถูกทดสอบด้วยวิธีการของ Fisher ทั้งนี้ อันเนื่องมาจากการจัดทำข้อมูลเพื่อเตรียมการประมาณนั้นจำเป็นจะต้องจัดสรรข้อมูลใหม่ข้อมูลและปีตรงกัน (Matching) ทำให้ค่าสัมภพมีจำนวนน้อยเนื่องจากข้อมูลด้านความยากจนไม่ได้ถูกจัดทำขึ้นทุกปี เมื่อจัดการข้อมูล จะดำเนินการประมาณด้วยแบบจำลอง Fixed Effect, Random Effect, และ Pooled และทำการเลือกแบบจำลองที่ดีที่สุดผ่าน Hausman Test และ Breusch and Pagan Lagragian Multiplier Test

สำหรับแบบจำลองนั้น ใช้แบบจำลองทดสอบ (Linear Regression Model) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficients) ของตัวแปรต้นจะแสดงผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ซึ่งการตีความจะขึ้นอยู่กับหน่วยของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้มุ่งสนใจค่าความยึดหยุ่น (Elasticity) ซึ่งค่าของสัมประสิทธิ์จากแบบจำลองทดสอบสามารถอ่านค่าได้เป็นหน่วยร้อยละของการเปลี่ยนแปลงหากใช้แบบจำลองทดสอบในรูปสมการเส้นตรงแบบล็อคฐานธรรมชาติ

ดังนั้น การศึกษานี้จึงใช้แบบจำลองล็อกเชิงเส้น (Log Linear Model) เพื่อให้ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรตันกล้ายเป็นค่าความยึดหยุ่น แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตันและตัวแปรตามในรูปแบบร้อยละ สำหรับแบบจำลองแรก ตัวแปรตันคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัว และตัวแปรตามคือ อัตราความยากจน โดยมีแบบจำลองตามสมการที่ 1 ดังนี้

$$\log POV_i = B_0 + B_1 \log Growth_i + U_i \quad (1)$$

โดย $\log POV_i$ คือ อัตราความยากจน ซึ่งมีหน่วยเป็นร้อยละ ทั้งนี้ ผลกระทบแบบจำลองอธิบายถึงร้อยละของการเปลี่ยนแปลงของอัตราความยากจน $\log Growth_i$ คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัว ผลกระทบแบบจำลองอธิบายถึงร้อยละของการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัว และ U_i คือค่าความคลาดเคลื่อนสุ่ม (Error Term) ซึ่งข้อมูลด้านความยากจนและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะผ่านการปรับให้อยู่ในรูปลอการิทึมธรรมชาติ (Natural Logarithm) เพื่อลดค่าความคลาดเคลื่อน (Variance) และเพื่อให้สัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรตัน (B_1) เป็นค่าความยึดหยุ่นของความยากจนที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สำหรับแบบจำลองที่สอง ตัวแปรตันคือดัชนีการพัฒนามนุษย์ และตัวแปรตามคืออัตราความยากจน โดยมีสมการเส้นตรงดังนี้

$$\log POV_i = B_0 + B_1 \log HDI_i + V_i \quad (2)$$

โดย $\log POV_i$ คืออัตราความยากจน $\log HDI_i$ คือดัชนีการพัฒนามนุษย์ ผลกระทบแบบจำลองอธิบายถึงร้อยละของการเปลี่ยนแปลงของดัชนีพัฒนามนุษย์ และ V_i คือค่าความคลาดเคลื่อนสุ่ม (Error Term) ข้อมูลด้านความยากจนและการพัฒนาเศรษฐกิจจะผ่านการปรับให้อยู่ในรูปลอการิทึมธรรมชาติเพื่อลดค่าความคลาดเคลื่อน (Variance) และเพื่อให้สัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรตัน (B_1) เป็นค่าความยึดหยุ่นของความยากจนที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งนี้เนื่องจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเป็นส่วนหนึ่งในการได้มาซึ่งดัชนีการพัฒนามนุษย์ ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Correlation) จะเกิดขึ้น หากมีการรวมเข้าเป็นแบบจำลองเดียว ดังนั้น การเปรียบเทียบคุณภาพของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจในการลดความยากจนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องแยกพิจารณาเป็น 2 แบบจำลองดังที่กล่าวมาข้างต้น

ผลการวิจัย

ในการศึกษาเชิงพรรณนาโดยมีวัดถูประสงค์เพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์ แนวโน้มและทิศทางความยากจนพบว่า ทวีปเอเชียมีระดับความยากจนที่ค่อนข้างแตกต่างกันดังแสดงในตารางที่ 1 ประชากรที่ถูกจัดว่าเป็นคนจนในประเทศไทยมีร้อยละ 43.25 ในปี ค.ศ. 2010 ขณะที่ประเทศไทยมีประชากรเพียงร้อยละ 0.38 ที่ดำรงชีพโดยใช้เงินเพื่อการบริโภคต่อวันน้อยกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐ

ตารางที่ 1 สถานการณ์ความยากจนในทวีปเอเชีย ปี ค.ศ. 2008 - 2011 (ร้อยละ)

ประเทศ	ปี	อัตราความยากจน
บังคลาเทศ	2010	43.25
อินเดีย	2010	32.68
ปากีสถาน	2008	21.04
กัมพูชา	2009	18.6
ฟิลิปปินส์	2009	18.42
เวียดนาม	2008	16.85
อินโดนีเซีย	2011	16.2
จีน	2009	11.8
คีร์กีซสถาน	2011	5.03
คริสตัลกา	2010	4.11
ไทย	2010	0.38

ที่มา: World Bank (2013)

หมายเหตุ: ความสมบูรณ์ของข้อมูลของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน โดยข้อมูลที่นำมาแสดงเป็นข้อมูลล่าสุดของแต่ละประเทศที่มีการเผยแพร่

สำหรับสถานการณ์ในทวีปยุโรป (เฉพาะประเทศกำลังพัฒนา) ถูกแสดงในตารางที่ 2 พบว่าเกือบทุกประเทศมีปัญหาความยากจนในระดับต่ำโดยพบว่ามีประชากรน้อยกว่าร้อยละ 1 ของประชากรทั้งหมดที่ดำรงชีพโดยใช้จ่ายเงินน้อยกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน โดยมีเพียงประเทศอาร์มานีและตุรกีที่อัตราความยากจนอยู่ที่ 2.47 และ 1.34 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 สถานการณ์ความยากจนในทวีปยุโรป ปี ค.ศ. 2007 - 2011 (ร้อยละ)

ประเทศ	ปี	อัตราความยากจน	ประเทศ	ปี	อัตราความยากจน
อาร์มเนีย	2010	2.47	โปแลนด์	2011	0.07
ตุรกี	2010	1.34	โครเอเชีย	2008	0.06
อัลบานี	2008	0.62	สโลวาเกีย	2009	0.06
โรมาเนีย	2011	0.4	ยูเครน	2010	0.02
ลัตเวีย	2009	0.19	รัสเซีย	2009	0
ยังการี	2007	0.17	คาซัคสถาน	2009	0.11
ลิทัวเนีย	2008	0.16	เบลารุส	2011	0.07

ที่มา: World Bank (2013)

หมายเหตุ: ความสมบูรณ์ของข้อมูลของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน โดยข้อมูลที่นำมาแสดงเป็นข้อมูลล่าสุดของแต่ละประเทศที่มีการเผยแพร่

สถานการณ์ในทวีปยุโรปแสดงในตารางที่ 3 พบว่ามีปัญหาความยากจนที่แตกต่างกัน ประเทศส่วนใหญ่มีอัตราความยากจนน้อยกว่า 10 มีเพียงเฉพาะประเทศอยุนดูรัส โบลิเวีย และกัวเตมาลาที่อัตราความยากจนมากกว่า 10 ซึ่งอยู่ที่ 17.92, 15.61 และ 13.53 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 สถานการณ์ความยากจนในทวีปโลกต่อเนื่อง ปี พ.ศ. 2006 - 2010 (ร้อยละ)

ประเทศ	ปี	อัตราความยากจน	ประเทศ	ปี	อัตราความยากจน
ขอนดูรัส	2009	17.92	เวเนซุเอ拉	2006	6.63
โบลิเวีย	2008	15.61	ปานามา	2010	6.56
กัวเตมาลา	2006	13.53	บราซิล	2009	6.14
ເອລຊ້ລວາດອ້	2009	8.97	เปรู	2010	4.91
ໂຄລັນເບີຍ	2010	8.16	ເອກວາດອ້	2010	4.61
ປາරາກວຍ	2010	7.16	ຫີ່	2009	1.35
			ອຸຮຸກວຍ	2010	0.2

ที่มา: World Bank (2013)

หมายเหตุ: ความสมบูรณ์ของข้อมูลของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน โดยข้อมูลที่นำมาแสดงเป็นข้อมูลล่าสุดของแต่ละประเทศที่มีการเผยแพร่

สำหรับสถานการณ์ความยากจนในทวีปแอฟริกาได้สะท้อน ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือถูกแสดงในตารางที่ 4 พบประเด็นสำคัญที่ประเทศมาตากัสก้าร์ แซมเบีย เทนซาเนีย และรวันดา มีอัตราความยากจนมากกว่า 50 ชีวิตร้อยเปอร์เซ็นต์ ประเทศคัมพูชา ดำเนินการชี้พโดยใช้จ่ายเงินน้อยเพื่ออุปโภคบริโภคน้อยกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่ประเทศอียิปต์ ตูนิเซีย และเมาซิโก มีอัตราความยากจนอยู่ที่ 1.69 1.06 และ 0.72 ตามลำดับ

สำหรับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของอัตราความยากจนในประเทศต่างๆนั้น ด้วยข้อจำกัดทางด้านข้อมูล ค่าสังเกตในแต่ละประเทศมีในช่วงเวลาที่ต่างกัน ทำให้ไม่สามารถหาอัตราการเปลี่ยนแปลงได้ อย่างไรก็ตามทางธนาคารโลกได้จัดทำแนวโน้มของความจนภายในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งครอบคลุมกำหนดเป้าหมาย 8 ข้อของการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีชื่อว่า The Millennium Development Goals (MDGs) พบว่าทุกทวีปของโลกประสบความสำเร็จในการลดความยากจนลงโดยอัตราความยากจนในแต่ละทวีปน้อยกว่าค่าเฉลี่ยกลางของทั้งโลกซึ่งเท่ากับร้อยละ 20.6 ยกเว้นทวีปเอเชียใต้และแอฟริกาใต้สะท้อนที่อัตราความยากจนยังสูงกว่าร้อยละ 20.6 นอกจากนั้น งานวิจัยของ Chandy and Gertz (2011) ได้ประมาณอัตราความยากจนล่วงหน้าในปี พ.ศ. 2558 พบว่าอัตราความยากจนในทวีปเอเชียตะวันออกอยู่ที่ร้อยละ 2.7 อัตราความยากจนในทวีปยุโรปและเอเชียกลางอยู่ที่ร้อยละ 0.9 อัตราความยากจนในทวีปโลกอยู่ที่ร้อยละ 4.5 อัตราความยากจนในทวีปตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือเท่ากับร้อยละ 1.9 อัตราความยากจนในทวีปเอเชียใต้อยู่ที่ร้อยละ 8.7 อัตราความ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 8 ฉบับพิเศษตุลาคม 2560 อาชีญน: แรงงานกับการพัฒนา

ยากจนในทวีปแอฟริกาได้สะท้อนอยู่ที่ร้อยละ 39.3 และอัตราความยากจนโดยเฉลี่ยของโลกอยู่ที่ร้อยละ 9.9 หรือประมาณ 600 ล้านคนที่ดำรงชีพโดยภายใต้เส้นความยากจนที่ 1.25 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน ดังนั้น ความยากจนจึงมีแนวโน้มที่จะลดลงต่อเนื่องซึ่งสามารถคาดหวังการเพิ่มขึ้นของการกินดีอยู่ดี ในทวีปต่างๆ ทั่วโลกได้

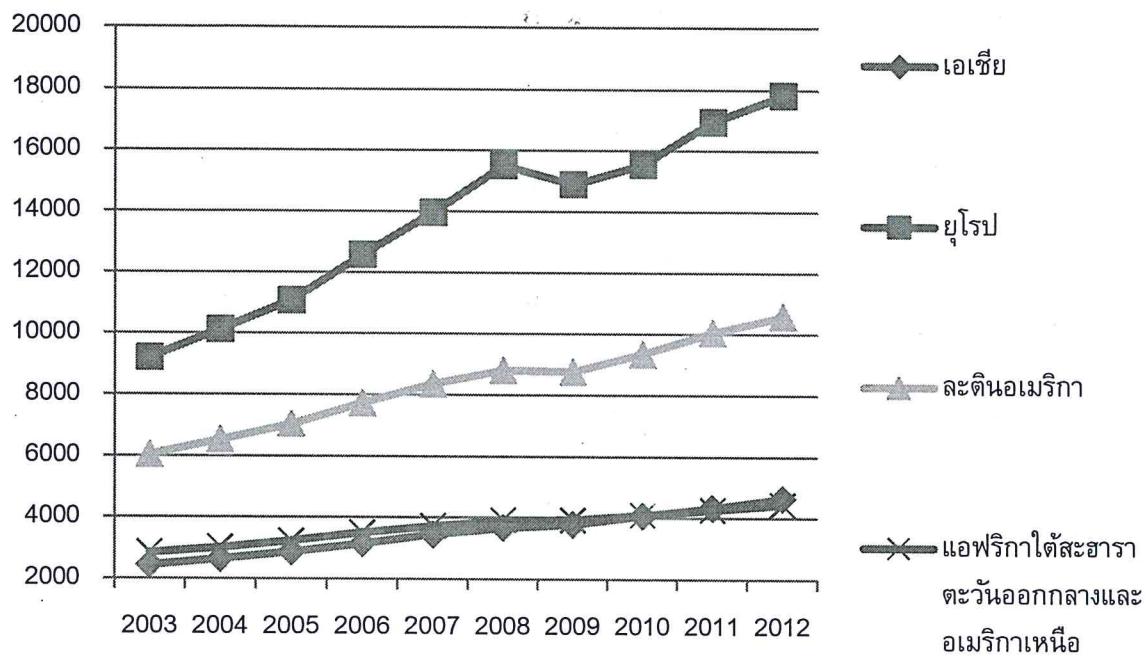
ตารางที่ 4 สถานการณ์ความยากจนในทวีปแอฟริกาได้สะท้อน ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือ
ปี ค.ศ. 2007 - 2011 (ร้อยละ)

ประเทศ	ปี	อัตราความยากจน	ประเทศ	ปี	อัตราความยากจน
มาดากัสการ์	2010	81.29	เซเนกัล	2011	29.61
แซมเบีย	2010	74.45	โคลโกร	2011	28.22
แทนซาเนีย	2007	67.87	มัริทาเนีย	2008	23.43
รวันดา	2011	63.17	แอฟริกาใต้	2009	13.77
บูร์กินา	2009	38.01	อียิปต์	2008	1.69
เอธิโอเปีย	2011	30.65	ตุนิเซีย	2010	1.06
			เม็กซิโก	2010	0.72

ที่มา: World Bank (2013)

หมายเหตุ: ความสมบูรณ์ของข้อมูลของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน โดยข้อมูลที่นำมาแสดงเป็นข้อมูลล่าสุดของแต่ละประเทศที่มีการเผยแพร่

สำหรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วโดยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัว (Per Capita GDP) พบว่าทุกทวีปมีแนวโน้มของการเพิ่มขึ้นในด้านนี้ดังกล่าวอย่างต่อเนื่องดังแสดงในรูปที่ 1

รูปที่ 1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวโดยเฉลี่ยรายทวีป ปี ค.ศ. 2003 - 2012 (ดอลลาร์สหราช)

ที่มา: ผลการศึกษา

จากรูปที่ 1 พบร่วมระหว่างปี ค.ศ. 2003 - 2012 ทุกทวีปประสบความสำเร็จในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยมีการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวโดยอาจมีผลมาจากภาวะพึงพิงกันทางเศรษฐกิจ (International Economic Interdependence) ทำให้เกื้อหนุกภูมิภาคมีการเปิดเสรีการค้าขึ้น ขยายฐานการผลิตมากขึ้นจึงทำให้มีการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น โดยทวีปมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงที่สุดได้แก่ทวีปยุโรป ตามมาด้วยทวีปละตินอเมริกา เอเชียและแอฟริกาใต้และอเมริกาเหนือตามลำดับ อย่างไรก็ตามจากวิกฤติเศรษฐกิจในช่วงปี ค.ศ. 2008 ที่เกิดขึ้นในสหราชอเมริกาที่เรียกว่าวิกฤติซับไพร์ม (Subprime Crisis) ด้วยความที่สหราชอเมริกาเป็นระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่สุดของโลก ภาวะถดถอยจึงได้แพร่ตัวไปยังทวีปอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทวีปยุโรปและละตินอเมริกา อย่างไรก็ตามทุกทวีปสามารถพืนตัวได้ในระยะเวลาต่อมาน (Shirai, 2009) ทั้งนี้ สิ่งที่นำส่งใจอกเหนือจากการพิจารณาในค่าเฉลี่ยของดัชนีดังกล่าวแล้ว จากรูปจะเห็นว่าในระยะแรก (ช่วงปี ค.ศ. 2003 - 2007) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของทวีปเอเชียอยู่ในอันดับสุดท้ายและระยะต่อมาได้มีการขับเคลื่อนทวีปแอฟริกาใต้และอเมริกาเหนือมากขึ้น จนในปี ค.ศ. 2010 ที่มีความแตกต่างกันของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวเพียง 20 ดอลลาร์สหราช และในปี ค.ศ. 2011

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 8 ฉบับพิเศษตุลาคม 2560 อาชีญน: แรงงานกับการพัฒนา

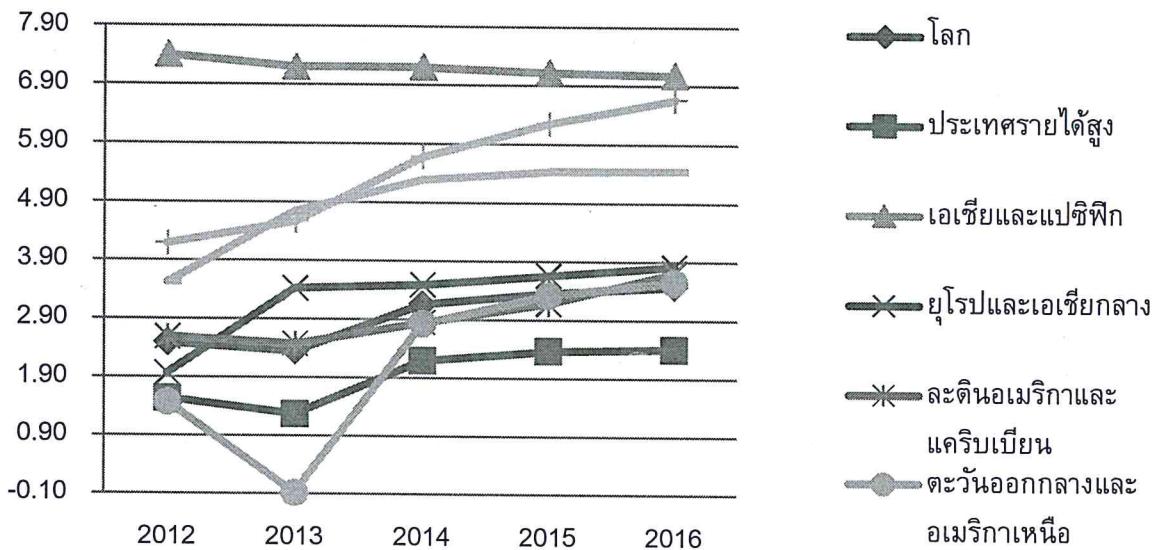
เป็นต้นมา ทวีปเอเชียมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนำหน้าทวีปแอฟริกาได้สะหาราด้วยอัตราการเจริญเติบโตที่สูงเข้าใกล้ทวีปยุโรปดังแสดงในในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ตัวชี้วัดผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวชี้งแสดงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ปี ค.ศ. 2003 และ 2012 (ดอลลาร์สหรัฐ)

ประเทศ	2003	2012	อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (ร้อยละ)
ยุโรป	9,214.76	17,821.70	93.4
เอเชีย	2,443.04	4,647.37	90.23
สหรัฐอเมริกา	6,051.52	10,594.15	75.07
แอฟริกาได้สะหารา			
ตะวันออกกลางและ	2,853.72	4,441.00	55.62
อเมริกาเหนือ			

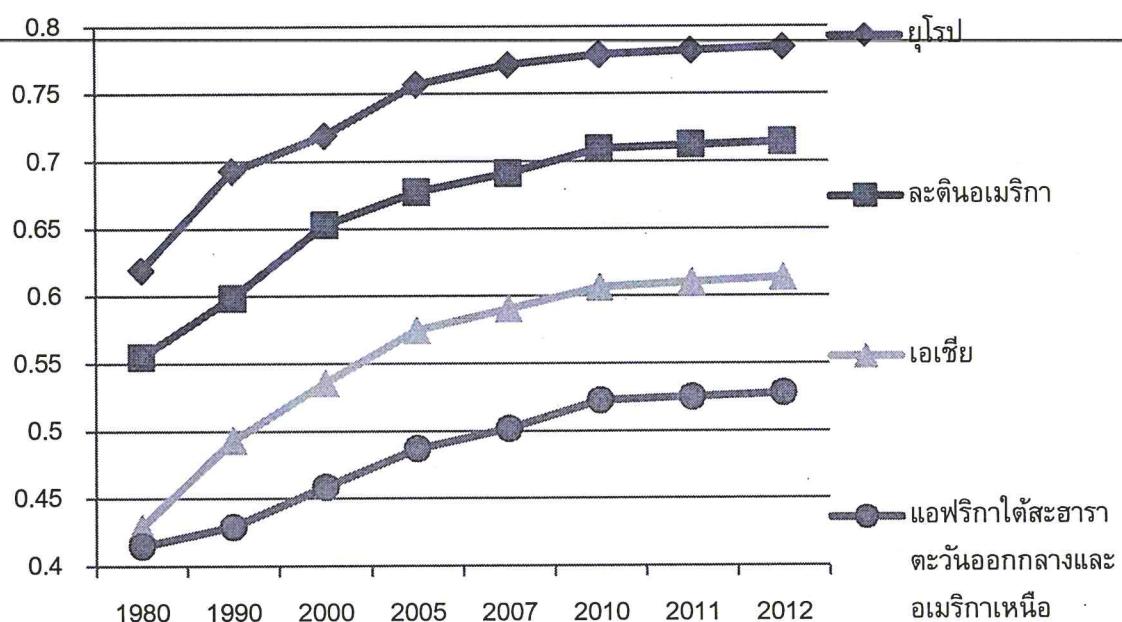
ที่มา: ผลการศึกษา

ตารางที่ 6 แสดงให้เห็นถึงอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจระหว่างปี ค.ศ. 2003 - 2012 พบว่าทวีปยุโรปมีอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวสูงที่สุดอยู่ที่ 93.40 อันแสดงถึงการเพิ่มขึ้นในรายได้โดยทั่วไปของประชากรที่สูงขึ้น สินค้าอุตสาหกรรม (Manufactured Commodities) เทคโนโลยีและภาคบริการยังคงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยให้ทวีปยุโรป มีฐานทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าทวีปอื่น ขณะที่ทวีปเอเชียมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเข้าใกล้ทวีปที่เติบโตด้วยประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างยุโรป โดยมีการเจริญเติบโตร้อยละ 90.23 การเปิดเสรีการค้าลดกำแพงภาษีและความร่วมมือในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจจะเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการเจริญเติบโตในทวีปเอเชีย สำหรับประเทศไทยและอเมริกา ผลกระทบจากวิกฤติการณ์ทางการเงิน ในช่วงเริ่มต้นปี ค.ศ. 2000 ทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้รับผลกระทบไปบ้างโดยมีการเพิ่มขึ้นของดัชนีดังกล่าวร้อยละ 75.07 แต่ทั้งนี้ก็ยังถือว่าอยู่ในระดับที่สูง และสำหรับแอฟริกาได้สะหารา ตะวันออกกลางและอเมริกาที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจลดลงช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาอยู่ที่ร้อยละ 55.62 สำหรับสาเหตุที่ทำให้ทวีปดังกล่าวมีตัวเลขทางเศรษฐกิจที่ไม่สูงเท่าที่ควรอาจจะเป็นเพราะประเทศส่วนใหญ่ไม่ติดทะเล (Landlocked Countries) ทำให้การติดต่อกันขาดหายใจ และปัญหาการเมืองการปกครองภายในประเทศซึ่งนับเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการทำงานของระบบเศรษฐกิจ สำหรับแนวโน้มของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจถูกแสดงดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 แนวโน้มการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรายทวีป ปี ค.ศ. 2012 - 2016 (ร้อยละ)
ที่มา: World Bank (2013)

จากรูปที่ 2 พบร่วมกันว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของโลกมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องระหว่างปี ค.ศ. 2012 - 2016 โดยในประเทศที่มีรายได้สูง เศรษฐกิจจะมีการขยายตัวร้อยละ 2.4 ในปี ค.ศ. 2016 ทวีปเอเชียตะวันออกและแปซิฟิกจะมีการขยายตัวถึงร้อยละ 7.1 ในปี ค.ศ. 2016 ตัดไปเป็นทวีปยุโรปและเอเชียกลางที่จะมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ที่ร้อยละ 3.8 ในส่วนของทวีปละตินอเมริกาและแคริบเบียนจะมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ที่ร้อยละ 2.9 ในปี ค.ศ. 2014 และร้อยละ 3.7 ในปี ค.ศ. 2016 สำหรับอัตราการเจริญเติบโตในทวีปตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือจะลดลงร้อยละ 0.1 ในปี ค.ศ. 2013 และจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.7 ภายในปี ค.ศ. 2016 ทวีปเอเชียได้จะมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจร้อยละ 6.7 ในปี ค.ศ. 2016 และในทวีปแอฟริกาได้สะทารา การขยายตัวทางเศรษฐกิจจะอยู่ที่ร้อยละ 5.5 ในปี ค.ศ. 2016 อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการทำนายดังกล่าวจะถูกจัดทำขึ้นโดยธนาคารโลกซึ่งมีฐานข้อมูลและเครื่องมือทางเศรษฐกิจที่เชื่อถือได้ แต่การทำนายมักจะถูกปรับปรุงทุกปีเนื่องจากในความเป็นจริง นักเศรษฐศาสตร์ไม่อาจกำหนดทิศทางของสิ่งกระตุ้นให้คงที่ได้เหมือนในแบบจำลอง ทั้งนี้ แนวโน้มดังกล่าวสามารถนำไปปรับใช้ในการออกแบบนโยบายเพื่อเตรียมรับมือกับสภาวะเศรษฐกิจได้เช่นกัน สำหรับสถานการณ์ของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ถูกแสดงด้วยดัชนีการพัฒนามนุษย์ได้แสดงดังในรูปที่ 3

รูปที่ 3 ดัชนีการพัฒนามนุษย์โดยเฉลี่ยรายทวีป ปี ค.ศ. 1980 - 2012

ที่มา: ผลการศึกษา

จากรูปที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยของดัชนีการพัฒนามนุษย์รายทวีปพบว่าทวีปยุโรปมีค่าเฉลี่ยในดัชนีการพัฒนามนุษย์สูงที่สุด รองลงมาเป็นทวีปโลกอเมริกา ออสเตรีย และแอฟริกาใต้ส่วนใหญ่ ตามลำดับ สำหรับดัชนีการพัฒนามนุษย์ ประกอบด้วยตัวชี้วัดทางด้านรายได้อย่างรายได้ประชาชาติต่อหัว (Per Capita GNI) อายุคาดหวังเฉลี่ย อัตราการอ่านออกเขียนได้ และร้อยละของการเข้าเรียน โดยเฉลี่ยแล้วทวีปยุโรป โลกอเมริกา และออสเตรียจะมีระดับการพัฒนามนุษย์อยู่ที่ระดับสูงถึงปานกลาง ส่วนในทวีปแอฟริกาใต้ส่วนใหญ่ ตัวชี้วัดที่สำคัญคือรายได้ประชาชาติต่อหัวที่ต่ำ การพัฒนามนุษย์เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนความกินดีอยู่ดีและคุณภาพชีวิตของประชากรได้ดีกว่าตัวชี้วัดที่วัดเพียงเฉพาะความสำเร็จทางด้านตัวเงินเจ้า เช่นผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เพราะในบางกรณี จะพบปัญหาของประชากรในเรื่องของสุขภาพการศึกษาในประเทศที่มีรายได้สูงซึ่งเรียกปัญหาดังกล่าวว่าการเติบโตอันปราศจากการพัฒนา (Growth without Development) โดยสามารถคาดเดาสาเหตุของปัญหาดังกล่าวได้จากการพิจารณาสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำภายในประเทศ หากความเหลื่อมล้ำทางรายได้มีสูง ประชากรมีรายได้แตกต่างกันอย่างมากยอมหมายถึงการกระจุกตัว (Concentrated) ของความมั่งคั่งไปอยู่ที่ประชากรที่มีรายได้ฐานบน ขณะที่ประชากรชนชั้นแรงงานมีสถานะทางเศรษฐกิจเท่าเดิมหรือแย่ลง (Immerserizing Growth) และถึงแม้ว่าระดับของการพัฒนาในปัจจุบันจะมีความแตกต่างกัน แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญ เช่นกัน เพราะย่อมหมายถึงโอกาสในการพัฒนา สำหรับอัตราการเปลี่ยนแปลงในดัชนีการพัฒนามนุษย์ถูกแสดงดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การเปลี่ยนแปลงในดัชนีการพัฒนามนุษย์ ปี ค.ศ. 1980 และ 2012

ทวีป	1980	2012	การเปลี่ยนแปลง
เอเชีย	0.43	0.61	0.18
ยุโรป	0.62	0.78	0.16
ละตินอเมริกา	0.56	0.71	0.15
แอฟริกาใต้สหара ตะวันออกกลาง และอเมริกาเหนือ	0.42	0.53	0.11

ที่มา: ผลการศึกษา

จากตารางที่ 7 พบว่าทวีปเอเชียมีการเพิ่มขึ้นของดัชนีการพัฒนามนุษย์สูงที่สุดโดยเพิ่มขึ้น 0.18 จาก 0.43 ในปี ค.ศ. 1980 มาเป็น 0.62 ในปี ค.ศ. 2012 สำหรับยุโรป, ละตินอเมริกา, แอฟริกาใต้สหара ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือ พบว่ามีการเพิ่มขึ้นของดัชนีการพัฒนามนุษย์อยู่ที่ 0.16, 0.15, 0.11 ตามลำดับ ประเด็นที่น่าสนใจอยู่ที่ทวีปยุโรปโดยส่วนใหญ่จะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีค่าดัชนีการพัฒนามนุษย์ที่สูงอยู่แล้วทำให้มีอาจมีการปรับตัวในดัชนีดังกล่าวไม่มากเท่ากับประเทศที่มีระดับการพัฒนาต่ำกว่า เพราะหากทวีปยุโรปมีอัตราการเปลี่ยนแปลงในดัชนีการพัฒนาเท่ากับทวีปเอเชีย ในปัจจุบันทำให้โดยเฉลี่ยแล้วทวีปยุโรปมีค่าดัชนีดังกล่าวจะอยู่ที่ 0.88 ซึ่งนับว่าสูงมากโดยอาจจะต้องใช้ระยะเวลา หรือเป็นช่วงที่ประเทศจากภูมิภาคเศรษฐกิจ มีการปฏิรูประบบการศึกษา ระบบสุขภาพ ซึ่งประเทศส่วนใหญ่ในทวีปยุโรปเป็นรัฐสวัสดิการอยู่แล้วยอมหมายถึงได้ผ่านการปฏิรูปดังกล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตาม พบว่าสาเหตุที่แต่ละทวีปมีความแตกต่างกันในการเพิ่มขึ้นของดัชนีการพัฒนามนุษย์น่าจะเนื่องมาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสถาบันที่แตกต่างกันไป ทวีปเอเชียมีภาพรวมที่ดีขึ้น สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะการพัฒนาทางเศรษฐกิจของจีน ซึ่งเกี่ยวโยงกับหลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะที่ทวีปละตินอเมริกาประสบปัญหาภูมิภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะที่ทวีปแอฟริกาใต้ยังไม่อาจหลุดพ้นจากกับดักความยากจนไปได้ ดังนั้น แต่ละทวีปจึงเผชิญปัญหาและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน

สำหรับทิศทางในดัชนีการพัฒนามนุษย์ได้มีการจัดทำขึ้นโดย Asher and Daponte (2010) โดยเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการพัฒนามนุษย์ฉบับปี ค.ศ. 2010 ได้มีทำนายค่า HDI ในปี ค.ศ. 2030 เช่น ดัชนีการพัฒนามนุษย์จะมีค่า 0.956, 0.948, 0.936, 0.881, 0.876 ในประเทศโครงเอเชีย ชิลี ลัตเวีย ไทย และจีน ตามลำดับ อย่างไรก็ตามพบว่าทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาแห่งชาติได้มีการแก้ไขสูตรการคำนวณ HDI ทำให้การทำนายดังกล่าวในปี พ.ศ. 2553 ไม่

สามารถคาดหวังให้เป็นไปตามการทำนายได้มากนัก ทั้งนี้ ดัชนีการพัฒนามนุษย์ขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัยหลัก หากมีการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติ การปฏิรูประบบสุขภาพและการศึกษา ดัชนีการพัฒนามนุษย์จะสามารถเพิ่มขึ้นได้ซึ่งย่อมหมายถึงการพัฒนามนุษย์อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต

ผลการศึกษาสำหรับการประมาณค่าความยึดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจแสดงดังตารางที่ 8 สำหรับทวีปเอเชีย ข้อมูลมีลักษณะไม่นิ่งจึงจำเป็นที่จะต้องใช้แบบจำลอง Pooled OLS โดยหลังจากการแก้ไขปัญหา Heteroskedasticity พบว่า ค่าความยึดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ที่ -7.48 มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R-squared) อยู่ที่ 0.48 ส่วนค่าความยึดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ที่ -1.54 มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R-squared) อยู่ที่ 0.45 สำหรับทวีปยุโรป พบว่าข้อมูลนี้จึงจำเป็นจะต้องทดสอบเพื่อเลือกใช้แบบจำลอง Fixed Effect (FE), Random Effect (RE), หรือ Pooled OLS สำหรับค่าความยึดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น จากผลการทดสอบจาก Hausman Test พบว่า RE เป็นแบบจำลองที่เหมาะสมกว่า FE จากนั้นทำการทดสอบต่อด้วย Breusch and Pagan LM Test พบว่า RE ยังคงเป็นแบบจำลองที่เหมาะสม ดังนั้นจึงได้ค่าความยึดหยุ่นจึงอยู่ที่ -15.72 สำหรับค่าความยึดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จากการทดสอบ Hausman Test พบว่าควรใช้แบบจำลอง RE และจากการทดสอบ Breusch and Pagan LM Test พบว่าแบบจำลอง RE ยังคงเหมาะสมกว่า ดังนั้นค่าความยึดหยุ่นจึงอยู่ที่ -1.61 สำหรับทวีปละตินอเมริกา พบว่าข้อมูลมีลักษณะไม่นิ่ง ดังนั้นแบบจำลอง Pooled OLS จึงเหมาะสมที่สุด พบว่าค่าความยึดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ที่ -7.58 และไม่มีปัญหา Heteroskedasticity มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R-squared) อยู่ที่ 0.41 สำหรับค่าความยึดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ พบร่วมกับปัญหา Heteroskedasticity จึงแก้ไขด้วย Robust ได้ค่าความยึดหยุ่นที่ -1.56 มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R-squared) อยู่ที่ 0.39 และในทวีปแอฟริกาใต้สะท้าน ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือ พบว่าข้อมูลมีลักษณะไม่นิ่งจึงได้เลือกใช้แบบจำลอง Pooled OLS พบว่าค่าความยึดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ที่ -4.91 และไม่มีปัญหา Heteroskedasticity มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R-squared) อยู่ที่ 0.71 และค่าความยึดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหลังการแก้ไขปัญหา Heteroskedasticity อยู่ที่ -1.24 มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R-squared) อยู่ที่ 0.71 ดังนั้น การประมาณค่าความยึดหยุ่นได้แสดงไว้ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าความยึดหยุ่นของความยากจนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ทวีป	ค่าความยึดหยุ่นของความยากจนต่อ	
	การพัฒนาเศรษฐกิจ	การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
เอเชีย	-7.48***	-1.54***
ยุโรป	-15.72***	-1.61***
ละตินอเมริกา	-7.58***	-1.56***
แอฟริกาใต้สหара	-4.91***	-1.24***

ที่มา: จากการศึกษา

หมายเหตุ: *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ดังนั้น ผลจากการใช้แบบจำลองล็อกเชิงเส้นพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจมีอิทธิพลในการลดความยากจนมากกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกทวีป โดยเฉพาะอย่างยิ่งทวีปยุโรป แสดงให้เห็นว่าการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้เพียงอย่างเดียว หากแต่รวมถึงปัจจัยทางด้านสุขภาพและศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนามนุษย์ด้วยห้ามที่สุด การพัฒนานี้จะส่งผลต่อเนื่องไปยังหน่วยอื่นในระบบเศรษฐกิจต่อไป

สรุปและเสนอแนะ

สถานการณ์ความยากจนในกลุ่มประเทศต่างๆ มีการลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา พร้อมกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น โดยพบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจสามารถลดความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนโยบายเพื่อลดความยากจนจึงจำเป็นจะต้องเป็นนโยบายที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจสำหรับผลทางด้านค่าความยึดหยุ่นของความยากจนที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจพบว่ามีทิศทางสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น งานวิจัยของ Ravallion & Chen (1996) และ Perrotta (2010) รวมถึงวรรณพงษ์ ดุรงค์เวโรจน์ (2558) ที่พบว่าการเพิ่มขึ้นในดัชนีการพัฒนามนุษย์ช่วยลดความยากจนได้ดีกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ต่อหัว ทั้งนี้ พบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจในทวีปยุโรปสามารถลดความยากจนได้มากกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเมื่อเปรียบเทียบกับอื่นๆ สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะทวีปยุโรปมีระดับการพัฒนามนุษย์โดยเฉลี่ยที่สูงกว่าทวีปอื่นๆ นอกจากนั้น อัตราการเพิ่มขึ้นของดัชนีการพัฒนามนุษย์ในระดับที่สูงรองจากเอเชียช่วยทำให้การขัดความยากจนเป็นไปได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ทวีปที่นำกังวลที่สุดคือทวีปแอฟริกาใต้สหาราน่องจากมีสัดส่วนของคนจนสูงที่สุดและยังมีการตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่น้อยที่สุด ซึ่งเป็นความท้าทายของรัฐบาลของแต่ละประเทศในทวีปดังกล่าว รวมถึงองค์กรระหว่างประเทศที่จะช่วยเร่งการพัฒนาให้เกิดขึ้น

สำหรับทิศทางในด้านนักการพัฒนามนุษย์นั้น แม้จะมีการประมาณดัชนีการพัฒนามนุษย์ที่สูงขึ้นในหลายทวีป เช่น โครเอเชีย ชีลี ลัตเวีย ไทย และจีน แต่พบว่าสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาแห่งชาติได้มีการแก้ไขสู่การคำนวณดัชนีการพัฒนามนุษย์ใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา ทำให้สถานการณ์อาจคลาดเคลื่อนหรือไม่สามารถคาดหวังให้เป็นไปตามประมาณได้มากนัก ทั้งนี้ ดัชนีการพัฒนามนุษย์นี้อยู่กับ 3 ปัจจัยหลัก หากมีการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติ การปฏิรูประบบสุขภาพและการศึกษา ดัชนีการพัฒนามนุษย์จะสามารถเพิ่มขึ้นได้ซึ่งย่อมหมายถึงการพัฒนามนุษย์อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต สำหรับผลในดัชนีการพัฒนามนุษย์นั้น พบว่าสอดคล้องกับดัชนีศักยภาพในการแข่งขัน (Competitiveness Index) ที่จัดทำขึ้นโดย World Economic Forum (2016) โดยประเทศที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูงมักมีดัชนีการพัฒนาสูงด้วย เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นสวิตเซอร์แลนด์ สิงคโปร์ และสหราชอาณาจักร ขณะที่ประเทศไทยในทวีปแอฟริกามักมีดัชนีศักยภาพในการแข่งขันที่ต่ำ เช่น เอธิ ไนจีเรีย และชาด เป็นต้น นอกจากนั้น เมื่อเปรียบเทียบในระดับภูมิภาคแล้ว พบว่าอันดับความสามารถในการแข่งขันของทวีปแอฟริกาได้จะน้อยกว่ามากเมื่อเทียบกับทวีปเอเชียตะวันออกและอเมริกา ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้การเจริญเติบโตมีข้อจำกัดและทำให้ปัญหาความยากจนไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม

จาก The Millennium Goals 8 ข้อที่เป็นเสมือนการขอความร่วมมือจากนานาประเทศเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของโลก การลดความยากนับเป็นเป้าหมายข้อแรกที่ทางสหประชาชาติให้ความสำคัญ สถานการณ์และแนวโน้มความยากจนได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ปัญหาความยากจนมักจะถูกเข้าใจว่าสามารถแก้ไขได้ด้วยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งจากการศึกษาจะเห็นได้ชัดว่า แท้จริงแล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจสามารถช่วยลดความยากจนได้ดีกว่า โดยผลการศึกษาสามารถแนะนำแนวทางของการอุปโภคบริโภคเพื่อลดระดับความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรได้โดยเน้นไปที่นโยบายที่เสริมสร้างรายได้ ระบบการศึกษาและสุขภาพถ้วนหน้า สำหรับตัวอย่างของนโยบายที่สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ การปฏิรูปสุขภาพ และการศึกษาให้เป็นแบบถ้วนหน้า (Universal System) กล่าวคือ ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ สาธารณสุข และการศึกษาโดยปราศจากค่าใช้จ่ายใดๆ การปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณของประเทศให้มีประสิทธิภาพด้วยระบบอัตราภาษีก้าวหน้าซึ่งสามารถช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและเป็นแหล่งที่มาของงบประมาณภาครัฐที่แน่นอน และสำหรับเรื่องของการเพิ่มรายได้ประชาชาติ ส่วนหนึ่งต้องมาจากการที่แรงงานในประเทศมีผลิตภาพ นอกจากนั้นยังมีกรณีของสัดส่วนรายได้หลักของประเทศ จากการสำรวจสัดส่วนรายได้พบว่าประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่มีรายได้หลักมาจากภาคบริการและสินค้าอุตสาหกรรม เทคโนโลยี มากกว่าจะเป็นสิ่งทอหรือสินค้าเกษตร ทั้งนี้ในประเทศที่อ่อนต่อการเป็นประเทศเกษตรกรรมมากกว่า (Agricultural - based countries) การใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้ามารับปรุงผลผลิตและยกระดับให้เป็นอุตสาหกรรมการเกษตร (Agro - industry) จะช่วยเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ประตรา กบลพต. 2555. ความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เมธี ครองแก้ว และ ปราณี ทินกร. 2528. สภาวะความยากจนและการกระจายรายได้ในประเทศไทย ปีที่ 2518/19 และ 2524. วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ 3(4): 54-99.
- วรรณพงษ์ ดุรงค์เวโรจน์. 2558. บทบาทของการพัฒนามนุษย์ในการลดความยากจน. วารสารเศรษฐศาสตร์รามคำแหง 1(2): 25-38.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2556. สัดส่วนคนจน พ.ศ. 2531 - 2554. <http://nesdb.go.th>. 20 สิงหาคม 2558.
- สมชัย จิตสุชน และ เทียนสว่าง ธรรมวนิช. 2543. คนจนจนลงอย่างไรจากวิกฤติเศรษฐกิจ. ความรู้นักเศรษฐศาสตร์ไทย 43: 225- 252.
- Adigun, G.T., T.T. Awoyemi and B.T. Omonoma. 2011. Estimating Economic Growth and Inequality Elasticities of Poverty in Rural Nigeria. **International Journal of Agricultural Economics and Rural Development** 4(1): 25-35.
- Asher, J. and Daponte, B. O. 2010. **A hypothetical Cohort Model of Human Development**. New York: UNDP
- Ferreira, F. H.G., Leite P. G., and Ravallion, M. 2009. **Poverty Reduction without Economic Growth?**. Washington D.C.: World Bank.
- Goff, M. L., and Singh, R. J. 2013. **Does Trade Reduce Poverty? A View from Africa**. <http://dx.doi.org/10.1596/1813-9450-6327>.
- Jamal, H. 2006. Does Inequality Matter for Poverty Reduction? Evidence from Pakistan's Poverty Trends. **The Pakistan Development Review** 45(3): 439-459.
- Jolliffe, D. and Prydz. 2015. **Global Poverty Goals and Prices How Purchasing Power Parity Matters**. Policy Research Working Paper 7256. Washington D.C.: World Bank.
- Kakwani, N. and Son, H. 2016. **Global Poverty Estimates Based on 2011 Purchasing Power Parity: Where Should the New Poverty Line be Drawn?**. doi:10.1007/s10888-016-9322-x.
- Kuznets, S. 1955. Economic Growth and Income Inequality. **The American Economic Review** 45,(1).

- Orshansky, M. 1965. Counting the Poor: Another Look at Poverty Profile. In: Gordon M. Fisher. (2008). **Remembering Mollie Orshansky - The Developer of Poverty Thresholds.** Social Security Bulletin, 68(3).
- Perrotta, M. 2010. **Constitutions and the Growth-elasticity of Poverty.** Stockholm: Stockholm University.
- Pradan, B. K. and Mahesh, M. 2014. Impact of Trade Openness on Poverty: A Panel Data Analysis of a Set of Developing Countries. **Economic Bulletin** 34(4): 2208-2219.
- Ram, R. 2012. **Income Elasticity of Poverty in Developing Countries: updated estimates from new data.** Illinois: Illinois State University.
- Ravallion, M. 2001. **Growth, Inequality and Poverty: Looking Beyond Averages.** Washington: World Bank.
- Ravallion, M. and Chen, S. 2008. **The Developing World is Poorer than We Thought, but No Less Successful in the Fight against Poverty.** Washington D.C.: World Bank.
- Sen, A. K. 1983. Development: which way now?. **Economic Journal** 93: 745-62.
- Squire, L. 1993. Fighting Poverty. **The American Economic Review** 83(2): 377-382.
- Stiglitz, E. Joseph. 2009. **The Great GDP Swindle.** <http://www.theguardian.com/commentisfree/2009/sept/13/economics-economic-growth-and-recession-global-economy>.
- Takeda, Y. 2009. **Economic Growth and its Effect on Poverty Reduction in Russia.** Tokyo: Hitotsubashi University.
- United Nations. 1990. **Human Development Report.** New York: Oxford University Press.
- _____. 2013. **Human Development Report.** New York: Oxford University Press.
- World Bank. 2013. **World Development Indicators.** Washington D.C.: World Bank.
- _____. n.d. **World Bank Country and Lending Groups.** <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>. 27 September 2016.
- World Economic Forum. 2016. **The Global Competitiveness Report 2015-2016.** Switzerland: World Economic Forum.